

“ การทอเสื่อนั้นไม่ใช่เรื่องที่ยากเกินตัวและไม่ไกลตัวเรา จึงอยากจะฝากให้เด็กเยาวชนไทยได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน และอยากให้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานการทอเสื่อกกที่เป็นภูมิปัญญาของเราเอาไว้ ”

“ทอเสื่อกกลายจิด”

เกษร บานชล

อายุ 55 ปี

ที่อยู่ : 114 หมู่ที่15 หมู่บ้านทองสัมฤทธิ์ ตำบลลุดชุม

อำเภอลุดชุม จังหวัดยโสธร 35140

โทรศัพท์ : 08-7367-3599

ผ้าชนิดแบบโบราณ ดิจนิจจึงได้นำลายผ้าชนิดมาประยุกต์กับการทอเสื้ออก และได้ผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ขึ้นมา โดยคิดถึงความปลอดภัยของเด็กๆ และผู้บริโภครวมทั้งสิ่งแวดล้อม จึงนำสีธรรมชาติเข้ามาใช้ในการย้อมกกแทน เช่น สีของผลมะเกลือให้สีดำ ต้นประดู่ให้สีน้ำตาล เป็นต้น จากนั้นได้ถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ไปแบบรุ่นต่อรุ่น พอจบไปเขาก็สามารถไปทำเป็นอาชีพได้เลย นอกจากนี้ได้ถ่ายทอดออกสู่ชุมชนของบ้านเรา ขยายไปชุมชนอื่นๆ รวมถึงต่างจังหวัดด้วย ปัจจุบันมีผู้เข้ามาศึกษาดูงานกับเรามากมาย เช่น อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ แม้แต่ชัยภูมิที่เขามีย้อมผ้าใหม่ที่สวยงาม เขาได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้กับเราด้วยเช่นกัน”

“การทอเสื้ออกลายชนิด” จะใช้ต้นกกที่มีลำต้นกลม ระยะเวลาแรกโรงเรียนจะซื้อกกมาให้เด็กทอ ต่อมาเมื่อต้นทุนสูงจึงมีการปลูกต้นกกที่โรงเรียนและนำมาใช้ทอเสื้อเอง และส่งเสริมให้มีการขยายไปปลูกที่บ้าน โดยจะมีการติดตามผลความก้าวหน้าเดือนละหนึ่งครั้ง การปลูกกกครั้งแรกจะต้องใช้เวลาประมาณ 3 เดือนจึงจะสามารถเก็บเกี่ยวมาใช้งานได้ ครั้งต่อไปใช้เวลา 1 เดือน เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตมาแล้วจะนำมาจักเส้นกก (ขั้นตอนของการผ่า) เดิมที่ชาวบ้านจะจักเส้นกกใหญ่เพราะสะดวกรวดเร็ว ครูเกษรจึงได้พัฒนาการจักเส้นกกให้มีขนาดเล็กลง จากหนึ่งลำจะผ่าได้สองเส้น เป็นหนึ่งลำผ่า 3-4 เส้น จากนั้นจะมีการนำเส้นกกไปตากแดดให้แห้ง 3-4 แดด เมื่อเส้นกกม้วนตัวเป็นเส้นเล็กๆ นากก็นั้นมาย้อมสี จากเดิมที่ใช้สีเคมีเปลี่ยนมาเป็นการใช้สีธรรมชาติจากผลมะเกลือ แล้วนากก็ไปหมักด้วยโคลน ซึ่งมีขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยากกว่าสีเคมีหลายเท่าตัว แต่สีธรรมชาติให้ความปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมถึงสิ่งแวดล้อมจึงนับเป็นเรื่องที่คุ้มค่ามาก”

ครูเกษรนำลายผ้าชนิด หมอนชนิด มาพัฒนาในการทอเสื้ออก ซึ่งมีความยุ่งยากแต่มีความสุขงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่นลายไทย ลายขอลายขอหัวใจ ฯลฯ มาผสมผสานกับลายกระจั๊บ ลายบาเส้น ซึ่งเป็นลายพื้นฐานที่ชาวบ้านทออยู่แล้ว นอกจากนี้ได้ประดิษฐ์ไม้ลายชนิดหรือไม้พลิกลาย ที่สามารถทอผ้าชนิดได้รวดเร็วขึ้น

จึงได้นำลายไปให้ช่างไม้ทำพิมพ์จึงทำให้เกิดเป็นอาชีพใหม่นั้นคืออาชีพการทำพิมพ์ลายชนิด สร้างความภาคภูมิใจแก่ครูเกษรและนักเรียนอย่างมาก ปัจจุบันการทอเสื้ออกได้บรรจุหลักสูตรเข้าไปในโรงเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านแล้ว และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้สนใจ กลุ่มแม่บ้านใกล้ๆ โรงเรียน หรือกลุ่มแม่บ้านตามจังหวัดต่างๆ ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม รวมทั้งยังมีโรงเรียนที่เข้ามาขอศึกษาดูงาน ซึ่งนับว่ามีประโยชน์มากสำหรับการเข้ามาฝึกทักษะเบื้องต้นการทอเสื้ออกเพื่อนำกลับไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนในโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

“การเลือกลายเพื่อไปทำพิมพ์นั้น เราจะลงความเห็นกันกับเด็กๆ ก่อน ช่วงแรกที่ทำงานจะทำออกมาเป็นลายไทย เมื่อเด็กๆ ทอลายไทยบ่อยๆ เขาจะเริ่มเบื่อ และเริ่มอยากเปลี่ยนลาย เราจึง

ให้เขาออกแบบลาย ซึ่งตรงนี้เป็นเหมือนการบูรณาการในทุกแขนงวิชาความรู้ เป็นการทำให้เขาได้เรียนรู้หลายอย่างไม่ใช่เฉพาะการทอเสื้ออกอย่างเดียว ดิจนิจคิดว่าการทอเสื้ออกนั้นไม่ใช่เรื่องที่ยากเกินตัวและไม่ไกลตัวเรา จึงอยากจะทำเพื่อให้เด็กเยาวชนไทยได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน และอยากให้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานการทอเสื้ออกที่เป็นภูมิปัญญาของเราเอาไว้ แม้ว่าอาชีพนี้จะไม่สร้างรายได้ให้เราได้มากมาย แต่ถ้าหากเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ลงมือทำ ไม่มาเรียนรู้ ไม่สืบสานไว้ ภูมิปัญญาเหล่านี้ก็จะสูญหายไปอย่างแน่นอน นอกจากนี้ยังอยากให้ผู้ปกครองปู่ย่าตายายของเด็กๆ ได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาให้ลูกหลานได้ฟัง เพื่อให้เขาเกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน จะได้ช่วยกันอนุรักษ์สืบสานงานเหล่านี้เอาไว้ เพื่อในอนาคตเราจะยังมีภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าเช่นนี้ต่อไป”

